

A pozsonyi Új Szó és az 1956-os magyar forradalom

A forradalommal szembeni propaganda
a szlovákiai magyar pártlapban

ÁRPÁD POPÉLY

The Bratislava Új Szó and the Hungarian Revolution of 1956.

The Anti-revolutionary Propaganda in the Hungarian-language

Daily of the Communist Party of Slovakia

94(439)"1956"

323(439)"1956"

070.431(437.6)(=511.141)"1956"

Keywords: Hungarian Revolution of 1956. Czechoslovakia. Communist Party of Slovakia. Hungarian Minority. Press. Új Szó.

A csehszlovákiai sajtó 1956 őszén kivétel nélkül a kommunista állampárt hivatalos álláspontját hirdetve írt a szomszédos Magyarországon történekről. A hatalom elsőszámú és kiemelten kezelt propagandaeszközének a pártlap számított, amely tevékenységét a pártvezetés a forradalom leverését követően rendkívül pozitívan értékelte. A propagandagépezet szerves részét képezte az 1948-ban alapított pozsonyi *Új Szó* is, amely az egyetlen magyar nyelvű napilapja volt a kommunista Csehszlovákiának. A lap, noha magyar nyelven, Szlovákia magyar lakossága számára jelentett meg, a kommunista diktatúra négy évtizede alatt jobbra nem a kisebbségi magyarság, hanem – a cseh nyelvű prágai *Rudé právo*hoz és a szlovák nyelvű pozsonyi *Pravdá*hoz hasonlóan – az állampárt szócsöve volt. Főszerkesztői tisztét 1955 márciusa óta Dénes Ferenc, a magyar kisebbség egyik legszervilisebb politikai reprezentánsa töltötte be, akit 1954-ben a Szlovák Nemzeti Tanács egyik alelnökévé is megválasztottak, 1955 áprilisában pedig helyet kapott Szlovákia Kommunista Pártja (SZLKP) Központi Bizottságában is.

Az SZLKP KB kiadásában megjelenő *Új Szó* 1956-os szerepvállalása két vonatkozásban különbözött a cseh és a szlovák pártlapétól. Egyrészt abban, hogy propagandájának nem az ország többségi nemzetei, hanem a magyar kisebbség irányában kellett hatnia, aminek különlegességét az adott helyzetben az jelentette, hogy ezt a propagandát a Magyarországon, vagyis a kisebbség anyaországában zajló eseményekkel szemben kellett kifejtenie. A másik különbség az volt, hogy a lapnak ezúttal nem csak hagyományos olvasóközönségét, azaz a szlovákiai magyarságot kellett megszólítania és befolyásolnia, hanem magyarországi terjesztésre szánt különszámai révén Magyarország lakosságát is.

Az alábbiakban az *Új Szó* forradalom alatti, részben pedig a forradalom vérbe fojtását követő számaiban megjelent írások segítségével annak számbevitelére vállalko-

zunk, hogyan reagált a lap a Magyarországon történetekre, s milyen módon jelent meg a hatalom forradalommal szembeni propagandája a lap hasábjain.¹

1. A pártvezetés és a forradalommal szembeni propaganda megszervezése

Az október 23-i budapesti történésekről értesülve másnap azonnal összeült Prágában, s 26-áig naponta ülésezett Csehszlovákia Kommunista Pártja (CSKP) KB Politikai Irodája, amely több intézkedést hozott az általa – a szovjet vezetéssel összhangban – „ellenforradalmi puccsként” értékelt felkelés csehszlovákiai továbbterjedésének megakadályozása, valamint a forradalommal szembeni propaganda megszervezése érdekében. A prágai pártközpont emellett, hogy határozatokat hozott a csehszlovák–magyar határ megerősítéséről, a belügyminisztérium fegyveres erőinek és a népi milícia harckészültségbe helyezéséről, elrendelte a sajtó, különösen a főszerkesztők megfelelő instruálásának szükségességét is, hogy a lapok a „helyes irányvonalat” kövessék Magyarországgal kapcsolatban. Az ideológiai kampánynak a magyarországi „ellenforradalom” elítélése mellett elsősorban arra kellett irányulnia, hogy a párt politikájának helyességét, Csehszlovákia gazdasági eredményeit, valamint a Szovjetunió és a többi népi demokrácia iránti rendíthetetlen barátságot hangsúlyozza.²

Prágából október 26-án egyúttal Pozsonyba küldték Bruno Köhler KB-titkárt, a prágai vezetés egyik legdogmatikusabb tagját, hogy személyesen irányítsa a szlovákiai propagandamunkát, s ügyeljen rá, hogy a szlovák pártvezetés a prágai központ irányelvei szerint járjon el. Prága aggodalmai azonban alaptalanok voltak. Az SZLKP KB Irodája már október 24-én leállította a magyarországi sajtótermékek behozatalát, az egyes szlovákiai kerületekbe kiküldte a KB osztályvezetőit, hogy azok a helyszínen személyesen irányítsák a propagandamunkát, a kerületi és járási pártbizottságokon pedig készülséget hirdetett, s elrendelte, hogy az egyes járásokban helyezzenek készenlétbe olyan magyarul beszélő pártaktivistákat, akik felhasználhatóak lehetnek a propagandamunka során.³

Köhler megérkezését követően, az ő vezetésével, a szlovák pártközpont, a biztonsági szervek és a hadsereg képviselőinek részvételével jött létre a szlovák pártvezetés mellett az a bizottság, amely a helyszíni információk alapján a forradalom egész ideje alatt operatív módon irányította az állami és pártszervek tevékenységét. A bizottság egyenesen Karol Bacílek első titkár irodájában ülésezett, tagjai pedig részt vettek az

1 A forradalom csehszlovákiai sajtóvisszhangjára lásd még Pernes 1996, 513–516. p.; Janek 2007, 194–198. p.; Barnovský 2006, 28–29. p.; Kaplan 2005, 475–486. p.; valamint Gábor József prágai magyar nagykövét 1956. november 22-i jelentését (közli Popély 2014, 533–536. p.).

2 A prágai pártvezetés intézkedéseire lásd pl. Bílek – Pilát 1996, 500–501. p.; Barnovský 2006, 29–30. p.; Kaplan 2005, 439–445. p.

3 A szlovák pártvezetés 1956. októberi és novemberi tevékenységére lásd Popély 2006, 58–62. p.

SZLKP KB Irodájának tanácskozásain is. Az SZLKP KB keretén belül október 28-án egy olyan propagandaközpontot is létrehoztak, amelynek a Magyarország felé irányuló „legális és illegális” propagandát kellett irányítania. A propagandaközpont élére, nyilván nem véletlenül, egy magyar nemzetiségű KB-tagot, Lőrincz Gyulát állították, aki 1949. évi megalakulása óta a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete, vagyis a Csemadok elnöki, 1955-ig egyúttal az *Új Szó* főszerkesztői tisztét is betöltötte, s 1953-ban helyet kapott az SZLKP KB-ban is. A csoportban fenntartottak két helyet a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Szlovákia területére menekült funkcionáriusainak is. A sajtó és a rádió, valamint a Magyarországon terjesztendő propagandaanyag kiadásának irányítását végül egy különálló sajtóbizottságra bízták. (Marušiak 2005, 191–193. p.; Barnovský 2006, 30–31. p.)

Az *Új Szó* forradalom alatti számai is a pártközpont szigorú felügyelete alatt készültek. Azokat egy, a lap szerkesztőségén belül létrehozott, négy-öt főből álló operatív csoport állította össze. Publikálni kizárólag a pártközpontból kapott anyagokat lehetett, olyanokat, amelyek korábban már a központi pártlapban, a *Rudé právo*-ban is megjelentek, vagy pedig a Csehszlovák Sajtóiroda (Československá tlačová kancelária, ČTK) szigorúan cenzúrázott hírei voltak. Önálló, saját munkatársaitól származó írás gyakorlatilag alig jelenhetett meg a lapban. A nyomás előtti első levonatokat rendszeresen be kellett vinni a párt sajtóosztályára, ahol a szövegeket le kellett fordítani és felmutatni, hogy melyik írás honnan, milyen forrásból származik. (Molnár 2010, 101. p.)

2. A forradalom kitörése és a november 4-i szovjet intervenció közötti időszak

A csehszlovákiai napilapok, köztük az *Új Szó* is, október 24-én még úgy jelentek meg, hogy az előző napi budapesti eseményekről egy szóval sem emlékeztek meg. Az egyedüli kivételt a *Rudé právo* jelentette, amely ugyan a Magyarországon történekről szintén nem számolt be, de terjedelmes vezércikkében már ott találhatóak azok az elemek, amelyek a későbbiekben a forradalommal szembeni propaganda vezérmotívumai lesznek, vagyis a csehszlovák társadalom egységének, Csehszlovákia gazdasági sikereinek, valamint a Szovjetunió iránti hűség és barátság fontosságának hangsúlyozása.⁴

Az *Új Szó* – akárcsak a többi napilap – először október 25-én adott hírt a Budapesten történekről. A pártpropagandára jellemzően előbb közölte a párt állásfoglalását, mint magát a hírt, így igyekezve befolyásolni az olvasó véleményét az eseményekkel kapcsolatban. A lap címdoldalán kapott helyet a *Rudé právo* – lényegében a pártvezetés álláspontjának tekinthető – némileg aktualizált⁵ előző napi vezércikke, s csupán a harmadik oldalon, a külpolitikai rovatban a ČTK hivatalos jelentése, amelynek a többi

4 *Rudé právo*, 1956. október 24. Pevně cestou socialismu, 1. p.

5 A *Rudé právo* vezércikkét egyebek között a következőkkel egészítették ki: „Ma hírek érkeztek arról, hogy Magyarországon ellenforradalmi elemek megkíséreltek kezét emelni a népi államra és véres zavargásokat idéztek elő.” (*Új Szó*, 1956. október 25. Szilárdan a szocializmus útján, 1. p.)

napilaphoz hasonlóan a *Komoly események Magyarországon* címet adták.⁶ A sajtóiroda rövid összefoglalója azonban csupán néhány kiragadott részletet közölt az október 23-án és 24-én történetekből. Megemlítette a zavargások tényét, amelyeket „ellenforradalmi elemek szítottak” azzal a céllal, hogy megdöntsék a népi demokratikus rendszert, ismertette Gerő Ernő párt-elszólítók rádióbeszédét, az MDP vezetésében végrehajtott változásokat, beszámolt Nagy Imre miniszterelnöki kinevezéséről, a statárium kihirdetéséről és a szovjet csapatok felkéréséről a rend helyreállítására, legvégül pedig, azt sugallva, hogy hamarosan helyreáll a rend, leszögezte, hogy „sikeresen folyt az ellenforradalmi bandák felszámolása”.

A történetek előzményeiről, az október 23-i tüntetés céljairól és okairól a sajtóiroda hírei természetesen mind ekkor, mind a későbbiekben hallgattak. Az olvasókhöz így a legcsekélyebb információ sem juthatott el sem az egyetemi diákság október 22-én megfogalmazott követeléseiről, sem az október 23-i tüntetés részleteiről, sem pedig a fegyveres összetűzések kialakulásának körülményeiről és fejleményeiről. Az *Új Szó* külpolitikai rovatában a forradalom egész időtartama alatt, általában hasonló címekkel (például *A magyarországi események, Jelentés a magyarországi helyzetről, A magyarországi helyzet, Mi a helyzet Magyarországon?*) sorra láttak napvilágot a sajtóirodának a magyarországi történeésekről beszámoló jelentései. Ezek azonban, a pártvezetés elvárásainak és utasításainak megfelelően, mindvégig rendkívül szelektíven bántak a Magyarországról érkező hírekkel: azokat a hatalom aktuális érdekei szerint hol elhallgatták, hol pedig kiemelték és felnagyították.

Az első napok hírösszefoglalóira mindemellett a bizakodó hangnem volt jellemző. A ČTK hírei általában a rend sikeres helyreállításáról és az „ellenforradalmi bandák” felszámolásáról tájékoztattak. Az *Új Szó* október 28-i száma például egy már a címében is derűlátó híradásban (*A népi demokrácia Magyarországon megszilárdítja hatalmát*) kész tényként közölte, hogy „Budapesten letörték az ellenforradalmi gonosztevők ellenállását”.⁷ A sajtóhírek október végéig folyamatosan javuló képet tártak az olvasó elé: október 29-én egyebek között a budapesti fegyveres csoportok folytatódó sikeres felszámolásáról, 30-án az üzletek kinyitásáról, 31-én a budapesti hidak szabadabbá tétele mellett egyes vidéki városok üzeleinek és a tanítás újraindulásáról számoltak be.

Nagy Imréről és október 27-én kinevezett új kormányáról a sajtó kezdetben szintén kedvező, vagy legalábbis semleges képet tárt az olvasó elé. Az *Új Szó* október 28-i számában megjelent – már idézett – híradás például az új kormány összetételének közlésekor nem kommentálta azt a tény, hogy abban egykori kiszegző politikusok (Tildy Zoltán és Kovács Béla) is helyet kaptak, a lap másnapi vezércikke pedig egyenesen örömet fejezte ki a kormány megalakulása fölött, „amely a magyar dolgozó nép valamennyi rétegét képviseli”.⁸ A Nagy-kormány és az MDP Kádár Jánossal az élen újjáalakuló új vezetésének elfogadását jelezte a CSKP KB-nak az MDP Központi Vezetőségéhez, vala-

6 Vö. *Rudé právo*, 1956. október 25. Vážné udalosti v Maďarsku, 1., 4. p.; *Pravda*, 1956. október 25. Vážne udalosti v Maďarsku, 2. p.; *Új Szó*, 1956. október 25. Komoly események Magyarországon, 3. p.

7 *Új Szó*, 1956. október 28. A népi demokrácia Magyarországon megszilárdítja hatalmát, 3. p.

8 *Új Szó*, 1956. október 29. Egy emberként, a párt vezetésével!, 1. p.

mint a csehszlovák kormánynak a magyar kormányhoz intézett, s a sajtóban is közzétett október 29-i levele is. A két levél üdvözölte az új magyar vezetésnek a vérontás megszüntetésére tett intézkedéseit, egyben meggyőződését fejezte ki, hogy sikerül megvédeni a népi demokratikus hatalom érdekeit.⁹

A magyarországi események és Nagy Imre megítélésében a magyar miniszterelnök október 30-i bejelentését követően állt be gyökeres fordulat. Nagy bejelentését az egy-pártrendszer felszámolásáról és a kormányon belüli szűkebb kabinet létrehozásáról, amelyben az 1945-ös koalíciós pártok képviselői is helyet kapnak, a sajtóiroda híre úgy értékelte, hogy az „a magyar munkásosztály és Magyarország egész dolgozó népe ügyében egy lépést jelent visszafelé”.¹⁰ Hasonlóan fogalmazott a sajtóhírhez fűzött kommentár is, amely szerint ezzel a lépésével a magyar kormány eltért a munkásosztály vezető szerepéről szóló lenini elvtől, a szociáldemokrata párt tervezett felújításával pedig megzavarta a munkásosztály egységét.¹¹

A sajtóhírek és a hozzájuk fűzött kommentárok november első napjaiban már egyre növekvő aggodalommal írtak a magyarországi események alakulásáról, s egyre negatívabb képet festettek a magyarországi helyzetről. Mindez természetesen nem választható el a szovjet pártvezetés október 31-i döntésétől az újabb szovjet katonai beavatkozásról. Ettől fogva egymást követték a híradások a különböző emigráns csoportok, „fasiszta elemek”, „horthysta tiszték” és egykori nyilasok szervezkedéséről és visszatéréséről Magyarországra, a hazai és a külföldi „reakció” szövetkezéséről és a munkásosztállyal szembeni „féktelen terrortól”. A fent idézett kommentár szerint mindezek az események azt bizonyítják, hogy „a magyar munkásosztály és az egész dolgozó nép jól megszervezett, nyugatról támogatott ellenséggel került küzdelembe”.

A sajtó támadásának első számú célpontjai a kisgazda politikusok és Mindszenty József hercegprímás voltak. Az 1947-ben emigrációba kényszerített, s a forradalom napjaiban Ausztriába érkező Nagy Ferenc egykori miniszterelnököt úgy mutatta be, mint a „Horthy-féle fasiszta burzsoá csoportok” és a „reakciós népellenes politika” képviselőjét. Kovács Béláról, az új földművelésügyi miniszterről tudni vélte, hogy Budapesten Nagy Imre leváltásáról folytat tárgyalásokat, az agrárkörök azonban nem értnek egyet az ő miniszterelnöki jelölésével, s szívesebben látnák Nagy Ferencet a miniszterelnöki székben.¹² A fogságából szabadult Mindszenty Józsefet „a magyar népi demokrácia megátalkodott ellenségének” nevezte, akinek Budapestre érkezése szintén „az ország reakciós erőit erősíti”. Tudomása volt a sajtónak arról is, hogy bizonyos körök Nagy Imre kormányát egy új, „fasiszta kormánnyal” kívánják felváltani, a miniszterelnöki székbe pedig „a sötét vatikáni reakció képviselőjét”, Mindszenty bíborost ültetnék.¹³ Kijutott a támadásokból végül többek között ifj. Horthy Miklósnak is, aki

9 Új Szó, 1956. október 30. A CSKP Központi Bizottságának levele a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségéhez, 1. p.; Új Szó, 1956. október 30. A Csehszlovák Köztársaság kormánynak levele a Magyar Népköztársaság kormányához, 1. p.

10 Új Szó, 1956. november 1. A magyarországi helyzet, 3. p.

11 Új Szó, 1956. november 1. A magyar népnek meg kell védelmeznie szocialista vívmányait, 3. p.

12 Új Szó, 1956. november 4. Mi a helyzet Magyarországon?, 3. p.

13 Új Szó, 1956. november 3. Előre tör a magyarországi reakció – veszélyben a nép érdeke, 3. p.

Eisenhower amerikai elnökhöz intézett táviratában kérte a magyarországi forradalmárok támogatását, Habsburg Ottónak, amiért kijelentette, hogy Magyarországnak vissza kellene adni a Szent Koronát, valamint a Mindszenty-perben 15 év fegyházra ítélt Esterházy Pál hercegnek, aki fogságából szabadulva állítólag azért érkezett Budapestre, hogy „megkísérelje visszaszerezni latifundiáit”.¹⁴

Az üzletek kinyitásáról, valamint az üzemek és a tanítás újraindulásáról szóló korábbi híreket a Budapest romhalmazzá válásáról, a *Szabad Nép* székházának feldúlásáról, az üzemek, hivatalok, üzletek és iskolák zárva tartásáról szóló híradások váltották fel. A sajtó szerint „a budapesti utcákon (...) égnék a könyvmáglyák”, a „burzsoá pártok” és lapjaik újjáalakulásának az a célja, hogy „a legerélyesebben harcolhassanak a szocialista elvek, valamint a munkások és parasztok vívmányai ellen”, a helyzet pedig azért fajulhatott idáig, mert az MDP vezetősége a döntő pillanatokban nem állt feladata magaslatán.¹⁵

Nagy Imre és kormánya november első napjaiban szintén kezdett a sajtó támadásának kereszttüzebe kerülni. Az *Új Szó* november 3-án *A magyar kormány sajnálatraméltó lépése* címmel közölte a ČTK hírért arról, hogy a magyar kormány november 1-jén azonnali érvénnyel felmondta a Varsói Szerződést, s ezzel „egyre inkább meghátrál az ország reakciós erői elől”.¹⁶ A kormány kérését pedig, hogy az ENSZ közgyűlése tűzze napirendjére Magyarország kérelmét az ország semlegességének a nagyhatalmak általi garantálásáról, a lapban megjelent kommentár „hallatlan tettnek” és a szocialista eszmék nyílt megsértésének minősítette.¹⁷

A magyarországi eseményekről beszámoló hírekhez fűzött kommentárok november 1-jétől váltak mindennaposá az *Új Szó*ban. A kommentárok azonban nem a lap munkatársainak, hanem kivétel nélkül Čestmír Suchýnak, a *Rudé právo* publicistájának tollából származó írások voltak, olyanok, amelyek *Új Szó*-beli közlésük előtt egy nappal már a központi pártlapban is megjelentek.¹⁸ Miután az *Új Szó*ban erre semmiféle utalás nem történt, a lap olvasóinak sejtelmük sem lehetett arról, hogy valójában nem is a magyar, hanem a cseh pártlap kommentárjait olvassák.

Az *Új Szó* – a többi csehszlovákiai laphoz hasonlóan – esetenként a „baráti országok” sajtótermékeinek írásait is ismertette a magyarországi eseményekről. Október 29-én például a moszkvai *Pravda* és a leningrádi *Izvesztyija* egy-egy írásával foglalkozott. Az előbbi a magyarországi „népellenes kalandot” az „imperialista nagyhatalmak hosszú felforgató tevékenysége” eredményének értékelte, az utóbbi pedig Varga Béla „reakciós magyar emigránst”, a magyar Nemzetgyűlés 1947-ben emigrációba kényszer-

14 *Új Szó*, 1956. november 2. A magyarországi helyzet, 3. p.

15 *Új Szó*, 1956. november 2. A magyarországi helyzet, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 2. Magyarország tragikus napjai, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 3. A magyar kormány sajnálatraméltó lépése, 3. p.

16 *Új Szó*, 1956. november 3. A magyar kormány sajnálatraméltó lépése, 3. p.

17 *Új Szó*, 1956. november 3. Előre tör a magyarországi reakció – veszélyben a nép érdeke, 3. p.

18 Lásd *Rudé právo*, 1956. október 31. Nový obrat ve vývoji události v Maďarsku, 3. p; *Rudé právo*, 1956. november 1. Tragické dny Maďarska, 3. p.; *Rudé právo*, 1956. november 3. Reakce v Maďarsku na postupu – zájmy lidu v nebezpečí, 3. p.

rített kiscgazdapárti elnökét sejtette a Magyarországon törtétek mögött.¹⁹ November 3-án a belgrádi *Borba* szerkesztőségi kommentárját ismertette, amely szerint „a klerikális és reakciós elemek, sőt Horthy hívei” a magyarországi fejleményeknek szocialistaellenes irányzatot akarnak adni, másnap pedig a pekingi *Zsenmin Zsípao* vezércikkét, amely a szovjet kormány október 30-i nyilatkozatát méltatta a szocialista tábor országaihoz fűződő kapcsolatainak új alapokra helyezéséről.²⁰

A Csehszlovák Sajtóiroda híreibe és a kommentárokból olykor nyugati hírügynökségek (például a francia AFP, a nyugatnémet DPA és a brit Reuters) és lapok (a francia *Libération*, az osztrák *Bildtelegraph*, a nyugatnémet *Süddeutsche Zeitung* és *Frankfurter Neue Presse*, valamint az amerikai *New York Times*) híreit is beépítették. Ezt azonban természetesen csakis abban az esetben tették, ha ezekkel a hírekkel az „ellenforradalomról” és a népi demokratikus rendszer ellen szőtt „imperialista összeesküvésről” szóló téziseket erősíthették.

A szakirodalom véleménye szerint a forradalommal szembeni csehszlovák propaganda tudatosan élesztette a cseh és szlovák lakosságnak a magyar revizionizmus feléledésétől való félelmét is, s a felkelést igyekezett olyan nacionalista mozgalomként beállítani, amely területi igényeket támaszt Magyarország szomszédjaival szemben. (Blaive 2001, 296–299. p.; Szesztay 2003, 71. p.; Janek 2007, 189–190. p.) A cseh és különösen a szlovák sajtóban valóban megjelentek a magyar revíziós törekvések feléledésével foglalkozó írások,²¹ az *Új Szó*ban azonban csupán minimális nyomát találjuk ennek. A lapban a forradalom egész időtartama alatt mindössze két – ráadásul a *Rudé právoból* átvett – írás utalt a magyar irredentizmus állítólagos feléledésére. Az egyik szerint a felkelők jelszavai között ott találhatóak a Szlovákiát és Erdélyt is magában foglaló Nagy-Magyarországot követelő jelszavak, a másik pedig a felkelők soproni és miskolci rádióállomásaival szemben fogalmazta meg a revizionizmus vádját.²²

A sajtóiroda Magyarországon törtétekről beszámoló híreinek terjedelme a forradalom egész időtartama alatt jelentősen eltörpült mind a vezércikkek, mind pedig az ugyancsak nagy teret kapó hűségnyilatkozatok terjedelme mellett. Az *Új Szó*ban a forradalom napjaiban megjelenő vezércikkek – a kommentárokhöz hasonlóan – általában a *Rudé právo* előző napi számából átvett vagy aznapi számában megjelenő szerkesztőségi cikkek voltak.²³ Amíg azonban erre kezdetben rendszeres utalás történt, egy idő

19 *Új Szó*, 1956. október 29. Szovjet lapok a magyarországi eseményekről, 3. p.

20 *Új Szó*, 1956. november 3. Komoly veszély fenyegeti a magyar munkásosztályt. A *Borba* a magyarországi helyzetről, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 4. Éljen a szocialista országok hatalmas egysége, 3. p.

21 Lásd pl. *Pravda*, 1956. november 3., Na bielom koni biely teror, 3. p. (Ezek Bényi Józsefnek, a pozsonyi magyar főkonzulátus ideiglenes vezetőjének az értékelése szerint valóban hozzájárultak a forradalommal szembeni ellenszenv kialakulásához. Bényi jelentését közli Popély 2014, 537–539. p.)

22 *Új Szó*, 1956. november 1. A magyar népnek meg kell védelmeznie szocialista vívmányait, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 4. Határunk e napokban, 2. p.

23 Az *Új Szó* egyetlen saját vezércikke a lap október 29-i számában jelent meg *Egy emberként, a párt vezetésével!* címmel (vö. Kiss 2006, 10. p.)

után ez elmaradt, azt a tévhitet keltve ezáltal az olvasókban, hogy – akárcsak a kommentárok esetében – a magyar pártlap önálló írásait olvassák.

Amint arra a vezércikkek címei (például *Határozottan és biztosan, Az egész ország egységesen a párt vezetése alatt, A helyes út, A legszilárdabb barátság, Egy emberként, a párt vezetésével!, A szocializmus ellenségei nem érnek célt, Népünk legyőzhetetlen egysége, Éberség – napjaink parancsa!*) is utalnak, mindvégig kiemelt helyet kapott bennük az éberség, az egység, a lakosság kormány és párt iránti hűségének, Csehszlovákia és Magyarország eltérő gazdasági helyzetének, valamint a Szovjetunió iránti megbonthatatlan barátság hangsúlyozása. Ez utóbbit az egyik szerkesztőségi cikk a következő határozottsággal fogalmazta meg: „A Szovjetunió iránti kapcsolatunk több mint barátság. (...) Népünk még egy ujjal sem enged ehhez hozzányúlni, éppen úgy, mint ahogy senkinek sem enged kezét emelni forradalmi vívmányainkra. Egységes és el van szánva egységét minden körülmények között, minden módon tettel is támogatni. Vegye tudomásul ezt mindenki, aki külföldről meg akarná kísérelni a lehetetlent, mindenki, aki ezt még nem vette tudomásul.”²⁴

A forradalommal szembeni propaganda egyik legfontosabb elemét az ún. hűségnyilatkozatok képezték, amelyek nem csak a forradalom napjaiban, hanem annak vérbe fojtását követően is valósággal elárasztották a csehszlovák lapokat, köztük az *Új Szó* is. A csehszlovák társadalom egységét és a kommunista párt melletti kiállását demonstrálni hivatott hűségnyilatkozatok elfogadására szervezett kampány keretében, egyenesen a pártvezetés utasítására és irányelvei szerint került sor. A különböző munkaközösségek – általában a párt által kiküldött instruktorok jelenlétében megrendezett – gyűlésein elfogadott határozatokban a magyarországi „ellenforradalom” elítélése és a magyar nép iránti szolidaritás kifejezése mellett kulcsszerep jutott a csehszlovák kormány és pártvezetés, valamint a Szovjetunió iránti lojalitás kinyilvánításának.

Az egyes vállalatok, gyárak, üzemek és szövetkezetek munkaközösségeinek nyilatkozatai gyakran a tervteljesítéssel kapcsolatos kötelezettségvállalásokat és felajánlásokat is tartalmaztak, amelyeket október utolsó és november első napjaitól kezdődően már nem csak a magyarországi események kapcsán, hanem gyakran a „Nagy Októberi Szocialista Forradalom” közelgő évfordulójának tiszteletére, valamint a szuezi válsággal összefüggésben tettek. Amint azt az *Új Szó* november 29-i száma közölte, a felsővamosi egységes földműves-szövetkezet (efsz) tagjai például azt vállalták, hogy a sertéshúsbeadást az év vége helyett december 10-ig, a tejbeadást december 1-ig teljesítik, a losonci téglagyár dolgozói pedig azt, hogy az év végéig terven felül 470 000 nyers-téglát, 56 000 kész-téglát, 37 500 tetőfedő cserepet és több ezer más terméket gyártnak összesen 145 000 korona értékben.²⁵

A pártközpontba november közepéig összességében mintegy tizennyolcezer hűségnyilatkozat érkezett, (Kaplan 2005, 465. p.) s október 26-ával kezdődően – a többi napi- és hetilaphoz hasonlóan – az *Új Szó* egyes számai is tucatszám közölték vagy ismertették őket. Az egyes nyilatkozatokat gyakran hangzatos szalagcímek fogták

24 *Új Szó*, 1956. október 28. A legszilárdabb barátság, 2. p.

25 *Új Szó*, 1956. október 29. A Nagy Október tiszteletére, 2. p.

össze. A lap október 27-i száma például a *Munkások, parasztok, értelmiségiek egységes hangja: Hűséggel a párthoz és a szocializmushoz – gyűlölettel az ellenséggel szemben* cím alatt a pozsonypüspöki efsz tagjainak, a kassai Magasépítészeti Vállalat dolgozóinak, a kassai vasút-igazgatóság vasutasainak, a nógrádszentpéteri és az ötösbányai bányászok, a Csehszlovák Írorszövetség pártszervezetének, a Csehszlovák Néppárt vezetőségének, a prágai Műszaki Főiskola és a Károly Egyetem diákjainak, október 28-i száma pedig *Népünk szilárdan tömörül a párt és a kormány köré* címmel a brünni Klement Gottwald Gépgyár és az eperjesi Kířížik-Dukla Üzem dolgozóinak, a Csehszlovák Tudományos Akadémia műszaki–fizikai intézete alkalmazottainak, valamint a kalondai efsz tagjainak nyilatkozatait, illetve kötelezettségvállalásait ismertette.

Az *Új Szó*ban közzétett vagy ismertetett hűségnyilatkozatok köre csupán minimális mértékben különbözött a cseh és a szlovák lapokban közzétett nyilatkozatokétól. Az talán természetes, hogy amíg a cseh lapok elsősorban a csehországi, addig a magyar napilap – a szlovák lapokhoz hasonlóan – a szlovákiai munkaközösségek nyilatkozatairól számolt be. A leglényegesebb, de feltűnőnek korántsem mondható különbség azonban az volt, hogy az *Új Szó* némileg nagyobb teret szentelt a magyarlakta területekről érkező nyilatkozatoknak, s alkalmanként utalt a munkaközösségek tagjainak magyar mivoltára is. Ez történt egyebek között az érsekújvári Elektrosvit vállalat nyilatkozatának közzététele során, amelyhez a lap a szlovák *Pravdá*val ellentétben hozzáfűzte, hogy „az üzemben a dolgozók legnagyobb része magyar nemzetiségű”,²⁶ vagy a kalondai efsz leveléről szóló tudósításban, amelynek már a címébe is belefoglalták, hogy „magyar nemzetiségű szövetkezeti tagok” tiltakozásáról van szó.²⁷ Mindemellett viszont az is előfordult, hogy az *Új Szó* a *Rudé právo*ra hivatkozva tudósított olyan magyar nemzetiségi hűségnyilatkozatokról – Gice és Dunamocs község lakosainak, a komáromi állami gazdaság dolgozóinak, valamint a párkányi és az érsekújvári tizenegy éves középiskola tanulóinak leveleiről –, amelyekről korábban a központi pártlap is megírta, hogy azok magyar nemzetiségű polgárok nyilatkozatai.²⁸

A magyarországi „ellenforradalmat” elítélő hűségnyilatkozatok, egyben a hatalom iránti szervilizmus egyik legtipikusabb példáját a Csemadok KB Elnökségének október 29-én elfogadott, majd az *Új Szó* másnapi számában közzétett felhívása szolgáltatta, amellyel már csak a Csemadoknak a magyar kisebbség életében betöltött szerepe miatt is érdemes kissé behatóbban foglalkoznunk. Vitathatatlan, hogy az 1949-ben alapított kultúregyesület tevékenységében időnként kisebbségi érdekképviseleti törekvések is érvényesültek, vezetése azonban az ötvenes években, így 1956 őszén is sokkal inkább képviselte az állampárt, mint a kisebbségi magyar közösség érdekeit. (Simon 2006, 45. p.)

26 Vö. *Új Szó*, 1956. október 26. „Mi, az érsekújvári Elektrosvit dolgozói...”, 1. p.; *Pravda*, 1956. október 26. Závazkami v ústrety Októbru, 1. p.

27 *Új Szó*, 1956. október 28. A kalondai magyar nemzetiségű szövetkezeti tagok tiltakozása, 1. p.

28 Vö. *Rudé právo*, 1956. november 2. Z dopisú občanů maďarské národnosti, 1. p; *Új Szó*, 1956. november 4. A magyar nemzetiségű polgárok szava, 1. p.

A Csemadok-központ szervilis magatartása megmutatkozott már a csehországi lengyel kisebbségi vezetők kapcsolatfelvételi szándékára adott válaszában is. A Lengyel Kulturális és Művelődési Szövetség tisztviselői október 24-én azzal a szándékkal látogattak el a Csemadok pozsonyi központjába, hogy az esetleges közös lépésekről egyeztessenek a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A Csemadok vezetői azonban a felajánlott együttműködés elől elzárkóztak, s kijelentették, hogy határozottan elítélik a Magyarországon történeteket.²⁹

Az október 29-i állásfoglalás előzményei közé tartozik az is, hogy a Csemadok KB Elnöksége három nappal a forradalom kitörését követően egyszer már ülésezett, akkor azonban semmiféle állásfoglalást nem fogadott el a történetekről, s noha kizártnak tartjuk, hogy ne foglalkozott volna velük, az október 26-i elnökségi ülés jegyzőkönyvében minderről semminemű feljegyzés nem maradt fenn. (vö. Szesztay 2003, 42. p.) Az egyesület Elnöksége végül azt követően fogadta el a magyarországi forradalmat elítélő nyilatkozatát, hogy október 29-én az SZLKP KB Irodája elrendelte vezető tisztviselőinek összehívását, s instrukciókkal ellátását arra nézve, milyen munkát fejtsenek ki a magyar lakosság körében a magyarországi eseményekkel kapcsolatban.³⁰

A Csemadok KB Elnökségének az *Új Szó* október 30-i számában közzétett, majd 31-én a *Rudé právo* által is ismertetett nyilatkozata mindezek után rendkívül éles szavakkal ítélte el a magyarországi felkelést, mint „a nemzetközi reakcióval szövetkezett ellenforradalmi bandák népellenes kísérletét”, céljaként pedig azt nevezte meg, hogy újra gyárosokat, földbirtokosokat, bankárokat, grófokat és bárókat ültessenek a magyar nép nyakára. Állásfoglalása lényegi részében a Csemadok vezetése a csehszlovákiai magyar dolgozók lojalitásáról biztosította a CSKP-t és a csehszlovák kormányt, Csehszlovákia magyar lakosságát pedig felszólította, hogy „még odaadóbban, még határozottabban” tömörüljön a kommunista párt köré, s „ápolja és védelmezzé” a Szovjetunióhoz fűződő szövetséget.³¹ A Csemadok-központ nyilatkozatát hamarosan az egyesület pozsonyi, nyitrai, besztercebányai és kassai kerületi elnökségeinek, illetve értekezleteinek hasonló tartalmú és hangvételű határozatai követték.³²

29 Slovenský národný archív, Bratislava (a továbbiakban: SNA), Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska (a továbbiakban: ÚV KSS), tajomník Pavol David (Pavol David titkár), 2253. d., a. j. 40, Maďarsko, Poľsko.

30 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo (Elnökség), 933. d., a. j. 148, Zápis zo zasadnutia Byra ÚV KSS dňa 29. októbra 1956.

31 *Új Szó*, 1956. október 30. A Csemadok központi elnökségének felhívása, 2. p.; *Rudé právo*, 1956. október 31. Vyzva Csemadoku k občanům maďarské národnosti. Stojíme pevně za stranou a vládou, 1. p.

32 *Új Szó*, 1956. október 30. Híven a párthoz és a Szovjetunióhoz, 2. p.; *Új Szó*, 1956. november 1. Együttértünk mindazokkal, akik védik a szocializmus ügyét, 2. p.

3. A forradalommal szembeni propaganda az Új Szóban november 4-ét követően

A forradalom bukását a többi csehszlovák sajtótermékhez hasonlóan az *Új Szó* is lelkesen ünnepelte. A lap november 5-i számának első oldala – a cseh és a szlovák pártlap előző napi rendkívüli kiadásával megegyezően – *A magyar nép letörte az ellenforradalmat* szalagcím alatt tájékoztatta az olvasókat az „ellenforradalom” vereségéről.³³ Címdoldalon közölte a szovjet harckocsik által hatalomra juttatott Kádár János ún. forradalmi munkás-paraszt kormányának felhívását is, amit egyebek között azzal a valótlan alcímmel vezetett fel, hogy „Nagy Imre áruló kormánya lemondott”.³⁴ A forradalomellenes propagandában Nagy Imre alakja ekkorra már egyöntetűen árulónak lépett elő. Amint azt az *Új Szónak* a *Rudé právo*-ból átvett vezércikke is megfogalmazta: Nagy Imre „a nép aljas árulója” és „a munkásosztály pártjának likvidátora” volt, aki „eladta magát a reakciónak”.³⁵

A magyarországi vagy Magyarországgal kapcsolatos hírek a november 4-ét követő napokban és hetekben továbbra is hosszú ideig a vezető sajtóhírek közé tartoztak. Az *Új Szó* naponta közölte a sajtóiroda tudósításait a magyarországi helyzet konszolidálásáról, az élet normalizálásáról, a rend és a nyugalom helyreállításáról, a károk felszámolásáról, Budapest újjáépítéséről és az áruhiány megszűnéséről, karácsony közeledtével pedig a budapesti üzletek állítólagos jó ellátottságáról.³⁶ November végétől kezdődően egyre többet cikkezett az *Új Szó* a Nyugatra menekült magyarok súlyos helyzetéről, kiszolgáltatottságáról és hazatérési szándékáról is.³⁷

Természetesen figyelemmel követte és örömmel üdvözölte a lap a Kádár-kormány és az új állampárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) megszilárdulását is. Közölte egyebek között az MSZMP ideiglenes Központi Bizottsága december eleji ülésének az október 23. utáni események okairól és előzményeiről hozott határozatát,³⁸ december közepén pedig napokon át jelentette meg a Kádár-kormánnyal szembeni ellenállást vezető, ezért felosztatott Nagy-budapesti Központi Munkástanácsot lejártni

33 Vö. *Rudé právo*, 1956. november 4. – rendkívüli kiadás, Maďarský lid zvíťazil nad kontrarevolúci, 1. p.; Pravda, 1956. november 4. – rendkívüli kiadás, Maďarský ľud zvíťazil nad kontrarevolúciou, 1. p.; *Új Szó*, 1956. november 1. Együttértünk mindazokkal, akik védik a szocializmus ügyét, 2. p.

34 *Új Szó*, 1956. november 5. Új forradalmi munkás-parasztkormány Magyarországon, 1. p.

35 Vö. *Rudé právo*, 1956. november 5. Velké vítězství maďarského lidu, 1. p.; *Új Szó*, 1956. november 5. A magyar nép nagy győzelme, 1. p.

36 Ez utóbbiakra lásd pl. *Új Szó*, 1956. december 23. Budapest karácsony előtt, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 25. Karácsonyi hangulat Budapesten, 3. p.

37 Pl. *Új Szó*, 1956. november 29. Sok magyar menekült haza akar térni, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 10. A magyar menekültek sorsa Angliában, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 28. Egyre több magyar állampolgár tér vissza hazájába, 3. p.

38 *Új Szó*, 1956. december 11. A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes Központi Bizottságának határozata, 3. p.

igyekvő, a munkástanács és a „külföldi reakció” közötti kapcsolatokat „leleplező” cikket.³⁹ A szovjet katonai beavatkozás után a budapesti jugoszláv nagykövetségre menekült Nagy Imre és társai sorsáról ezzel szemben hallgatott. Csupán Nagy Imréék november 22-i elrablását követően – a TANJUG jugoszláv hírugynökségre hivatkozva – közölte, hogy a csoport tagjai elhagyták a nagykövetséget és „visszatértek otthonaikba”, majd a Magyar Rádióból vette át azt a nyilvánvalóan hazug hírt, hogy saját kérésükre (sic!) elhagyták Magyarországot és november 23-án Romániába „utaztak”.⁴⁰

Nagy teret kaptak a sajtóban a csehszlovák állami és pártvezetésnek a Kádár-kormány gazdasági és politikai megsegítése érdekében hozott intézkedései is. Az *Új Szó* november 7-én számolt be a „Magyar Népköztársaság dolgozóinak megsegítésére” létrehozott Szolidaritási Alapról, majd másnap címlapon közölte a Szlovák Nemzeti Front KB Elnökségének az adományok gyűjtésére vonatkozó felhívását is.⁴¹ A lap ezt követően – általában a *Segítjük a magyar népet* cím alatt – heteken keresztül szinte naponta hozta a híreket a különböző csehszlovákiai munkaközösségek, ipari és mezőgazdasági dolgozók adományairól és felajánlásairól, de folyamatosan tájékoztatott a Szovjetunióból, Lengyelországból, az NDK-ból, Kínából, Mongóliából és a többi szocialista országból Magyarországra érkező gazdasági segítségről is. November 16-án beszámolt a csehszlovák adományokat szállító első vonatszerelvény komáromi útnak indításáról,⁴² s 3-4 napos rendszerességgel közölte a Szolidaritási Alap 999-es folyószámláján összegyűlt pénzadomány összegét is, ami november 17-én 6,6 millió, november 28-án 23,5 millió, december 27-én pedig már 55,2 millió koronát tett ki.⁴³ Magyarország gazdasági megsegítését szolgálta végül az a 90 millió koronás csehszlovák kormánysegély is, amelyről az *Új Szó* november 15-én címlapon tudósított, a Kádár-kormány politikai támogatásának demonstrálását pedig a Viliam Široký miniszterelnök által vezetett csehszlovák kormányküldöttség november 15–16-i budapesti látogatása, amely ugyancsak a lap vezető hírei között kapott helyet.⁴⁴

39 Lásd pl. *Új Szó*, 1956. december 12. A kommunisták a népi hatalom megszilárdításáért. További adatok az úgynevezett Budapesti Központi Munkástanács tevékenységéről, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 14. Kudarca ítélt kísérletek, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 20. A volt budapesti központi munkástanács és a külföldi reakció közötti kapcsolatok további bizonyítéka, 5. p.

40 *Új Szó*, 1956. november 24. Kik kértek menedékjogot a budapesti jugoszláv nagykövetségen, 6. p.; *Új Szó*, 1956. november 25. Nagy Imre Romániában, 3. p.

41 *Új Szó*, 1956. november 7. Szolidaritási alapot létesítenek a Magyar Népköztársaság dolgozóinak megsegítésére, 5. p.; *Új Szó*, 1956. november 8. A Szlovák Nemzeti Front Központi Bizottsága elnökségének felhívása Szlovákia dolgozóihoz, 1. p.

42 *Új Szó*, 1956. november 16. Elment az első tehervonat Magyarországra, 1. p.; Elindult a csehszlovák adományokat vivő első vonatszállítmány, 2. p.

43 A folyószámlán összességében mintegy 60 millió korona gyűlt össze.

44 *Új Szó*, 1956. november 15. A Csehszlovák Köztársaság segítése Magyarországnak, 1. p.; *Új Szó*, 1956. november 17. Hazaérkezett Magyarországról a csehszlovák kormányküldöttség, 1–2. p.; *Új Szó*, 1956. november 18. Gátat kell vetni a nemzetközi feszültség fokozódásának. Nyilatkozat a Csehszlovák Köztársaság kormányküldöttségének magyarországi látogatásáról, 1. p.

Továbbra is gyakoriak voltak az „ellenforradalom” hazai és külföldi szervezőit pelengérré állító írások, akiket általában a volt gyárosokban és nagybirtokosokban, a „horthysta tábornokokban”, egykori kisgazda politikusokban és az „amerikai imperialistákban” találtak meg.⁴⁵ Számos írás ecsetelte az „ellenforradalom” rémtetteit, foglalkozott a lap a nyugati rádióállomások, elsősorban a müncheni Szabad Európa Rádió és az Amerika Hangja felelősségével, s „leleplező” írásokat közölt a vöröskeresztes szállítványokkal Magyarországra csempészett fegyverekről is.⁴⁶ Támadásainak egyik első számú célpontja továbbra is – a szovjet megszállást követően a budapesti amerikai nagykövetségen menedéket találó – Mindszenty József hercegprímás volt, aki „csak ott folytatta, ahol 1948-ban abbahagyta”, s „a hitleri Németország visszatértében látja egyetlen reményét”.⁴⁷

A többi csehszlovák sajtótermékhez hasonlóan folyamatosan figyelemmel követte az *Új Szó* a magyarországi helyzetről zajló ENSZ-vitát is, amelyet a Szovjetunió és a Kádár-kormány tiltakozása ellenére tűztek a világszövetség közgyűlésének napirendjére, s amelyet a sajtó úgy értékel, hogy az csupán a közvélemény figyelmének elterelését szolgálja a szuezi kérdésről, másrészt durva beavatkozást jelent Magyarország belügyeibe.⁴⁸ Már november 29-én bejelentette az *Új Szó*, hogy a magyar kormány egy ún. fehér könyv kiadására készül a magyarországi eseményekről, majd – miközben a cseh és a szlovák pártlap csupán annak ismertetésére szorítkozott⁴⁹ – december 15-én megkezdte az *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben* címmel megjelent kötet folytatásos közlését is.⁵⁰

A Magyarországgal foglalkozó írások száma november második felében kezdett némileg csökkenni, s bár december közepén, a Kádár-kormány „rendteremtő” akcióinak kezdetén ideiglenesen ismét megnőtt, számuk december végére a korábbiak töre-

-
- 45 *Új Szó*, 1956. november 7. Újabb tények a nyugati ügynökök magyarországi tevékenységéről, 7. p.; *Új Szó*, 1956. november 10. Előmerészkedtek a régi világ sötét erői, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 11. Kik a magyar ellenforradalom vezetői?, 4. p.
- 46 *Új Szó*, 1956. november 11. A Nyugat gyógyszerekkel együtt fegyvereket csempészett Magyarországra, 4. p.; *Új Szó*, 1956. november 14. Amire az ellenforradalmároknak nem maradt idejük, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 22. Amerika a magyar ellenforradalom aktív támogatója, 2. p.; *Új Szó*, 1956. november 23. Ez még csak a kezdet volt, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 28. A burzsoá sajtó a Szabad Európa aljas szerepéről, 4. p.
- 47 *Új Szó*, 1956. november 13. Mindszenty elszámította magát, 3. p.; *Új Szó*, 1956. november 20. Mindszenty: „Egyetlen reményünk egy olyan Németország, amely hajlandó megtámadni a Szovjetuniót”, 5. p.; *Új Szó*, 1956. november 27. Mindszenty és az ellenforradalom tervei, 4. p.
- 48 Vö. *Új Szó*, 1956. november 11. Az ENSZ közgyűlése a magyar küldött tiltakozása ellenére tárgyalta a magyarországi eseményeket, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 15. Az ENSZ közgyűlése befejezte az úgynevezett magyar kérdés vitáját, 5. p. (Csehszlovákia álláspontjára a magyarországi helyzetről folyó ENSZ-vitában lásd Vajda 2006b.)
- 49 *Rudé právo*, 1956. december 15. Z maďarské „Bilé knihy”, 3. p.; *Rudé právo*, 1956. december 16. Z maďarské „Bilé knihy”, 5. p.; *Pravda*, 1956. december 16. Dokument – výkřičník, 4. p.
- 50 *Új Szó*, 1956. november 29. Magyarországon kiadják a magyar ellenforradalom Fehér Könyvét, 3. p.; *Új Szó*, 1956. december 15. Ellenforradalmi erők garázdálkodása Magyarországon, 4. p.

dékére esett vissza. Az *Új Szó* hangja és a lapban megjelent írások tartalma mindazonáltal a forradalom leverését követően sem tért el jelentősebb mértékben a cseh és a szlovák pártlap írásaitól. Kisebb terjedelménél fogva nyilvánvalóan kevesebb cikket közölhetett Magyarországról, azok azonban túlnyomó többségükben továbbra sem a lap munkatársainak tollából származó szövegek, hanem a ČTK hírei és a cseh *Rudé právo*ból átvett írások voltak.

4. Az *Új Szó* Magyarországon terjesztett különszámai

Amint arra már utaltunk, az *Új Szó* 1956-os szerepvállalása nem merült ki a Szlovákia magyar lakossága felé irányuló propagandában, s a lapot magyarországi terjesztésre szánt különszámai révén a Magyarország felé irányuló propagandába, a magyarországi szovjetbarát erők támogatásába is bevonták. A kezdeményezés pontos hátterét nem ismerjük. Visszaemlékezésében Zsilka László, a lap egykori publicistája is úgy fogalmaz, hogy nincsenek hitelt érdemlő adatok arról, vajon a különszámokat kizárólag a csehszlovák pártvezetés kezdeményezésére, esetleg magyarországi kérésre vagy pedig szovjet utasításra jelentették-e meg. (Zsilka 1994, 24. p.)

A rendkívüli számok megjelentetése október 28-án kezdődött, s december 2-ig tartott, miközben ismereteink szerint összesen huszonöt számuk látott napvilágot átlagosan ötvenezer példányban. Kiadásukban egyetlen alkalommal, november 12–19. között állt be hosszabb, nyolcnapos szünet, ezen kívül csak november 4-én, 24-én és 26-án maradt el a kiadásuk.⁵¹ Az egyes számok általában kétoldalasak voltak, kivételt csupán az „ellenforradalom” vereségét hírül adó november 5-i egyoldalas, valamint a november 7-én és 25-én megjelent négyoldalas számok jelentettek. Ez utóbbiak bővített terjedelmét az októberi forradalom évfordulója, valamint a moszkvai *Pravda* kétoldalas szerkesztőségi cikkének a közlése⁵² indokolta.

A különszámok tartalmilag alig különböztek a rendes lapszámoktól, s javarészt azok Magyarországgal foglalkozó írásaiból összeállított válogatások voltak. A Csehszlovák Sajtóiroda hírei mellett – természetesen a forrás megjelölése nélkül – megjelentek bennük a *Rudé právo*ból átvett vezércikkek és kommentárok éppúgy, mint a hűségnyilatkozatok, köztük a Csemadok október 29-i nyilatkozatának a kivonata is.⁵³ Előfordult, hogy a különszám önálló, a rendes lapszámban nem közölt írással jelentkezett,⁵⁴ ez azonban inkább kivételnek számított, s szövegei általában a rendes lapszámokból egy

51 Zsilka László szerint a különszámokat csupán november 30-ig jelentették meg (Zsilka 1994, 23. p.), általunk ismert utolsó száma azonban december 2-i kiadású.

52 *Új Szó*, 1956. november 25. – különszám, A szocializmus erőinek további tömörüléséért a marxista-leninista elvek alapján, 2–3. p.

53 *Új Szó*, 1956. október 31. – különszám, A Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesületének felhívásából, 1. p.

54 Pl. *Új Szó*, 1956. október 30. – különszám, Soha többé Horthy-uralom!, 1. p.; *Új Szó*, 1956. november 1. – különszám, Miért éppen Mindszenty?, 2. p.; *Új Szó*, 1956. november 2. – különszám, A párt él, a párt élni fog!, 1. p.

az egyben átvett vagy összeollózott írások voltak, amelyeknek gyakran még a címén sem változtattak. Többször közöltek ugyanakkor olyan, az „ellenforradalmárokat” kifizető gúnyrajzokat, amelyek a lap szlovákiai számaiban nem jelentek meg.⁵⁵

1. kép. Gúnyrajz az Új Szó 1956. november 1-jei különszámából

A november 5-i egyoldalas rendkívüli szám *Győzött a magyar nép!* című vezércikkével és *A munkás-parasztkormány megsemmisítette az ellenforradalmat* című írásával üdvözölte az „ellenforradalom” vereségét. A későbbi számokban helyet kaptak egyebek között a Magyarország megsegítésére tett felajánlások, a magyarországi helyzet konszolidálásáról beszámoló tudósítások és a magyarkérdés ENSZ-vitája, de olyan, a rendes számokban nem közölt anyagok is, mint például a szovjet katonai parancsnokságnak a Magyarország dolgozóihoz, a magyar katonákhoz és tisztekhez intézett felhívása, valamint november 6-i 1. számú parancsa a fegyverek beszolgáltatásának és a kijárási tilalom elrendeléséről.⁵⁶

Az már korábban is előfordult, hogy a rendkívüli lapszámok Magyarországgal szorosan össze nem függő híreket jelentettek meg például a lengyelországi helyzetről vagy a

55 Új Szó, 1956. november 1. – különszám, *Útban a „semleges” Magyarországra*, 2. p.; Új Szó, 1956. november 2. – különszám, *Így akarják a jogrendet helyreállítani*, 2. p.; Új Szó, 1956. november 3. – különszám, *„Mulat” a magyar ellenforradalom*, 2. p.

56 Új Szó, 1956. november 6. – különszám, *A szovjet katonai parancsnokság felhívása*, 1. p.; Új Szó, 1956. november 9. – különszám, *A szovjet katonai parancsnok rendelete*, 1. p.;

szuezi válságról, ezek száma és terjedelme azonban idővel meghaladta a magyarországi hírekét, amelyek november második felében – a rendes lapszámokhoz hasonlóan – kezdtek egyre inkább kivészni a lapból. Ekkor paradox módon már az általános világpolitikai, valamint a csehszlovák belpolitikai és gazdasági hírek uralták a magyarországi különszámokat is, s nem ment ritkaságszámba az sem, hogy azok az akkor zajló melbourne-i olimpiai játékokról közöltek terjedelmes tudósítást.

A Magyarországra szánt lapszámok a szerkesztőségben belül is szűk körben, egyenesen Dénes Ferenc főszerkesztő irányításával készültek, tartalmukat pedig – a lap rendes számaihoz hasonlóan – előzetesen megvitatták a pártközpont ideológiai osztályával. Az egyes lapszámok természetesen elsősorban Magyarország északi, határ menti megyéibe, közülük is főleg Komárom és Nógrád megyébe jutottak el. Magyarországra juttatásukat illegális úton oldották meg, általában megbízható pártemberek hordták, illetve csempészték át őket a határon, miközben a feladattal, már csak nyelvismeretük okán is, nagyrészt szlovákiai magyarokat bíztak meg. Az átcsempésztett lapok egy részét egyszerűen szétszórták a határ menti településeken, másik részük elosztásáról pedig baráti kapcsolataik révén gondoskodtak. Zsilka László olyan nem hivatalos értesülésekről is beszámol, hogy a különszámokat állítólag csehszlovák repülőgépek szórták szét Észak-Magyarország területén. (Zsilka 1994, 24. p.)

Az *Új Szó* különszámainak magyarországi fogadtatása – több forrás egybehangzó véleménye szerint is – elutasító volt. A felkelők a kezükre került csehszlovákiai ügynököket ellenségesen fogadták, őrizetbe vették és kiutasították az országból. Jól példázza mindezt a lap Magyarországra csempészésében részt vevő két somorjai körzeti zootechnikus, Juricin Imre és Nagy János esete. Juricin és Nagy a somorjai járási pártszervezet megbízásából október 28-án, a délelőtti órákban a Somorja melletti Körtvélyes és a magyarországi Doborgazsziget között csónakkal kelt át a Dunán. Magyarországon azonban mindketten a felkelők fogságába estek, akik az *Új Szó* náluk talált 6 500 példányát elkobozták, őket pedig – hazatérésük utáni beszámolójuk szerint – azonnali kivégzéssel fenyegették. A magyar határőrség egyik hadnagyának közbenjárására ettől elálltak, de megkötözve a dunakiliti laktanyába szállították és kihallgatták őket. Végül másnap a hajnali órákban mindkettőjüket visszakisérték a Duna partján hagyott csónakjukhoz és lehetővé tették a hazatérésüket.⁵⁷

A különszámok kedvezőtlen magyarországi fogadtatását további források is alátámasztják. A *Szabad Nógrád* című Nógrád megyei napilap egyik írása például már október 30-án felháborodását fejezte ki a magyar felkelést „ellenforradalomnak” bélyegző október 28-i különszám tartalma miatt,⁵⁸ két nappal később pedig a balassagyarmati járási rendőrkapitányság forradalmi katonai tanácsának ülésén emeltek kifogást az ellen, hogy Csehszlovákiából olyan sajtótermékek kerülnek át Magyarországra, amelyek az ottani eseményeket „fasiszta ellenforradalomnak” minősítik. (Á. Varga – Pásztor

57 SNA, ÚV KSS, tajomník Pavol David, 2252. d., a. j. 39, Vypoved' s. Juricina Imricha a s. Nagy Jána, ktorí boli na maďarskom území.

58 A *Szabad Nógrád* szerint az *Új Szó* fölött maga a nép mondott ítéletet azzal, hogy elolvasása után „papírgombóccá gyűrte, széttépte, sárba tiporta a lapot”.

2001, 120–121. p.; Á. Varga 1996, 138. p.) A már többször idézett Zsilka László szerint az *Új Szó* szerkesztősége még hónapokkal a forradalom leverését követően is kapott olyan leveleket Magyarországról, amelyek írói szenny lapnak nevezték a különszámokat. (Zsilka 1994, 25. p.)

A különszámok elhibázott frazeológiájára hívta fel a figyelmet az SZLKP KB Irodájának november 9-i ülésén a szlovák pártvezetés egyik tagja, Jozef Valo is. Véleménye szerint az *Új Szó* Magyarországon terjesztett számai nem jelentenek túl nagy segítséget, s azzal, hogy az általános magyarországi szovjetellenes hangulatban „azonnal a Szovjetunióval kezdik”, csak azt érik el, hogy az emberek azonnal széttépik a lapot. Valo ezért azt javasolta, hogy a különszámokat a továbbiakban már ne jelentessék meg,⁵⁹ miután azonban Karol Bacílek, az SZLKP KB első titkára kiállt a lap további magyarországi terjesztése mellett, a különszámok november 9-ét követően is megjelentek. Azt, hogy a lap különszámai a szlovákiai magyarság körében sem váltottak ki osztatlan szimpátiát, a korabeli csehszlovák belügyi jelentések bizonyítják. A belügyminisztérium pozsonyi kerületi igazgatóságának november 5-i jelentése szerint például a Csemadok somorjai helyi szervezetének ülésén a pozsonyi küldött jelenlétében élesen bírálták az *Új Szó* illegális magyarországi terjesztését és azt olyan „piszkos akciónak” nevezték, amelynek célja „Magyarország lakosságának félrevezetése”.⁶⁰

A Magyarország felé irányuló csehszlovák propagandáról alkotott teljes képhez hozzátartozik, hogy az nem merült ki az *Új Szó* különszámaiban. Ezekon kívül az *Új Ifjúság* című pozsonyi ifjúsági hetilap négy különkiadását is átjuttatták Magyarországra húszezres példányszámban,⁶¹ az ugyancsak Pozsonyban megjelenő *Dolgozó Nő* című nőmagazin háromezer példányát, valamint két plakátot, egyenként tízezer példányban, Dél-Szlovákiából pedig november 3-tól, illetve 4-től kezdődően több magyar nyelvű rádióadó sugározta a szovjetbarát propagandát Magyarország felé.⁶² A propagandaanyag kiadásában az egyes kerületek és járások is részt vettek. A kassai kerületi pártbizottság például saját kezdeményezésére tízezer darab röplapot, valamint két plakátot adott ki és juttatott át Magyarországra, mindkettőt százezer példányban. (Pešek 1993, 439. p.) A röplapok és plakátok kiadásában részt vett többek között a nyitrai kerületi, valamint a zselizi, a párkányi és a komáromi járási pártbizottság is, utóbbi a járási földművelésügyi külön-

59 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo, 933. d., a. j. 150, Záznam z diskusie členov Byra ÚV KSS na zasadnutí dňa 9. nov. 1956 k otázkam vyhodnotenia udalostí v Maďarsku.

60 SNA, ÚV KSS, tajomník Pavol David, 2253. d., a. j. 40., Maďarsko, Poľsko.

61 Az *Új Ifjúság* első különszámát – az *Új Szó*hoz hasonlóan – október 28-án adták ki, további számai november 5-én, 7-én és 10-én jelentek meg.

62 A Rimaszombat melletti nagy hatósugarú adót a Csehszlovák Rádió magyar szerkesztősége munkatársainak közreműködésével működtették, a kisebb hatósugarú nagymegyeri, párkányi, tőketerebesi és füleki adók üzemeltetéséért a kerületi pártszervek voltak felelősek. A párkányi adót 1-2 nap után áthelyezték Komáromba, a füleki adó Bányászrádió néven sugározta az adásait, a tőketerebesi adó pedig Sátoraljaújhely Csehszlovákiához csatolt városrészéből, Szlovákülyhelyről sugárzott. (SNA, ÚV KSS, tajomník Pavol David, 2252. d., a. j. 39.)

számát is átjuttatta Magyarországra.⁶³ 1956 decemberében, miután a magyarországi nyomdák dolgozói a Kádár-kormány elleni tiltakozásul sztrájkba léptek, Kassán nyomtatták ki az *Észak-Magyarország* című Borsod-Abaúj-Zemplén megyei napilap néhány számát, miközben a lap Magyarországra juttatását és terjesztését Grósz Károly, a megyei pártbizottság vezetőségi tagja intézte. (Balassa 2014, 42. p.)

A forradalom vérbe fojtását követően, 1956–1957 fordulóján felmerült, hogy „a magyarországi haladó erőknél” nyújtott segítségben érdemeket szerző személyeket és munkaközösségeket állami kitüntetésben részesítik. Az SZLKP KB Irodája a 66 személy, illetve munkaközösség kitüntetésével számoló javaslatot 1957. március 15-én vitatta meg. A kitüntetésre javasoltak között szerepelt többek között Lőrincz Gyula, a Csemadok elnöke, az *Új Szó*, az *Új Ifjúság* és a Csehszlovák Rádió magyar adásának szerkesztősége, valamint az „ellenforradalommal” szembeni propaganda szervezésében és a propagandaanyag Magyarországra juttatásában szerepet vállaló több pártmunkás, köztük a fent említett Juricin Imre és Nagy János is.⁶⁴ Az előterjesztett javaslatot a pártvezetés előbb átdolgozásra visszaadta, majd 1957 júliusában – arra hivatkozva, hogy hasonló kitüntetéseket Magyarországon sem adományoztak – levette a kérdést a napirendről, de kimondta, hogy az arra érdemeseket más címen és más alkalmakkal kell kitüntetésben részesíteni.

Az *Új Szó* megjutalmazására az 1957. szeptember 21-i sajtónap alkalmából kerítettek sort, amikor Antonín Zápotocký köztársasági elnök a lap szerkesztőségének a *Kiváló munkáért* kitüntetést adományozta.⁶⁵ A kitüntetést a szerkesztőség hivatalosan „a csehszlovákiai magyar lakosság körében végzett sikeres nevelő és szervező tevékenységéért” érdemelte ki, a szlovák pártvezetés által előzőleg megvitatott és jóváhagyott javaslatban azonban egyértelműen a lap 1956-os szerepvállalásának a méltatása dominált.⁶⁶ Zsilka László szerint Dénes Ferenc főszerkesztő állítólag a magyarországi pártszerveknél is kezdeményezte az *Új Szó* 1956-os tevékenységének elismerését, azok azonban a megkeresésre soha nem reagáltak. (Zsilka 1994, 25. p.)

***

Az *Új Szó* 1956-os szerepvállalásából és a lap által is terjesztett pártállami propagandából az az egyoldalú a kép bontakozhat ki, hogy a szlovákiai magyarság – akárcsak a csehszlovák társadalom egésze – lojális maradt a rendszerhez, s elítélte és elutasította a magyarországi „ellenforradalmat”. A csehszlovák társadalom valamennyi rétegének, közte a magyar lakosság párt melletti kiállását állapították meg a CSKP KB és az SZLKP

63 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo, 933. d., a. j. 150, Záznam z diskusie členov Byra ÚV KSS na zasadnutí dňa 9. nov. 1956 k otázkam vyhodnotenia udalostí v Maďarsku; 934. d., a. j. 153, Zpráva o činnosti Komunistickéj strany Slovenska a uplatňovaní jej vedúcej úlohy na Slovensku počas udalostí v Maďarsku.

64 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo, 943. d., a. j. 165, Návrhy na štátne vyznamenania jednotlivcov a kolektívov.

65 *Új Szó*, 1957. szeptember 22. A sajtónap ünnepei Prágában, 1. p.

66 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo, 959. d., a. j. 192, Návrh na vyznamenanie redakčného kolektívu Új Szó.

KB 1956. decemberi ülései is, amelyek a magyar kisebbség forradalom alatti magatartását rendkívül kedvezően értékelték. (Popély 2006, 63. p.)

A hatalom által sugallt egyoldalú képet azonban nagymértékben árnyalják a már említett korabeli csehszlovák állambiztonsági jelentések, amelyek jóval összetettebb képet nyújtanak a csehszlovák társadalom hangulatáról és a Magyarországon történetekről alkotott véleményéről. Az ország lakossága ezek szerint nemzetiségtől függetlenül nem csak érdeklődéssel, hanem szimpátiával követte a határ túloldalán történeteket. A jelentések szerint a magyar lakosság körében a forradalom első napjaitól kezdődően megnőtt a magyar nyelvű rádióadások – a budapesti Kossuth Rádió vagy akár a müncheni Szabad Európa Rádió magyar adása – iránti érdeklődés, gyakori volt a magyar himnusz eléneklése, halottak napján pedig a magyar világháborús emlékművek és a honvédsírok megkoszorúzása. Előfordult, hogy az üzemi munkások és szövetkezeti dolgozók, vagy akár egyes magyar középiskolák diákjai is megtagadták az „ellenforradalmat” elítélő nyilatkozatok aláírását, a szovjet beavatkozást követően pedig a magyar diákok több helyütt gyászszalagot viselve jelentek meg az iskolákban.⁶⁷

Azt, hogy magában a kommunista párt magyar nyelvű szócsövében, az *Új Szó*ban sem ment minden zökkenőmentesen, maga Dénes Ferenc főszerkesztő is kénytelen volt elismerni az SZLKP KB 1956. december 12–13-i ülésén elhangzott felszólalásában. Dénes az *Új Szó* „ellenforradalom” alatti tevékenységét összességében pozitívan értékelte, nem hallgathatta el ugyanakkor, hogy a lap szerkesztőségének is voltak munkatársai, akik „megingtak” és „nacionalista jelszavak hatása alá kerültek”. Voltak, akik „üdvözölték Nagy Imre visszatérését”, s a magyarországi eseményeket „nemzeti forradalomnak” és „igazságos felkelésnek” tartották. Eszmei alapállásukat a szlovák írószövetség magyar tagozatának ülésén fogalmazták meg, s rá akarták bírni az *Új Szó* szerkesztőségét, hogy tegye közzé határozatukat, amelyben – Dénes szavai szerint – élesebben ítélték el az MDP egykori vezetésének hibáit, mint „az ellenforradalom barbár-fasiszta tetteit”.⁶⁸

Az *Új Szó* szerkesztőségének munkatársai közül utóbb többeket el is bocsátottak a laptól. Egyikük Mács József volt, akinek ügyét 1957. március 8-án a legmagasabb fórumon, az SZLKP KB Irodájának ülésén is megtárgyalták. Mács ugyan hivatalosan egy 1957. januári rádiónyilatkozata miatt kapta meg a felmondást, elbocsátásának indoklása azonban hosszasan ecsetelte az „ellenforradalom” alatti „bűneit” is. Ezek közé tartozott egyebek között az, hogy jelen volt az írószövetség magyar tagozatának fent említett ülésén, amelyen az írók olyan állásfoglalást fogadtak el a magyarországi eseményekkel kapcsolatban, amely nem felelt meg a hatalom elvárásainak. Ennek közzétételét az *Új Szó* elutasította, Mács azonban azt mindenáron közölni akarta, s ezért éles harcot folytatott a lap szerkesztőségében.⁶⁹

67 SNA, ÚV KSS, tajomník Pavol David, 2252–2253. d., a. j. 39–40., Maďarsko. (A csehszlovák belügyi jelentésekből válogatást közöl többek között Kaplan 2005; Simon 2006; a pozsonyi magyar pedagógia iskola gyászszalagos akciójára lásd Vajda 2006a; a komáromi tizenegy éves középiskolában történetekre Gáspár 2003.)

68 SNA, ÚV KSS, pléna (plénium), 1836. d., Zasadanie ÚV KSS, konané v dňoch 12 – 13. decembra 1956.

69 SNA, ÚV KSS, Predsedníctvo, 942. d., a. j. 164., Návrh na uvoľnenie redaktora s. Jozefa Mácsa z redakcie Új Szó.

Annak természetesen a legcsekélyebb esélye sem volt, hogy a cenzúra, illetve a pártközpont által felügyelt és irányított csehszlovákiai lapokban, köztük az *Új Szóban* a magyarországi „ellenforradalom” hivatalos értékelésével ellenkező vélemény napvilágot láthasson. Az *Új Szó* szerkesztőségében történtek ugyanakkor az egyik legékesebb bizonyítékát szolgáltatják a szlovákiai magyar pártlap által is terjesztett pártállami propaganda hamisságának.

Források és irodalom

Levéltári források

Slovenský národný archív, Bratislava (Szlovák Nemzeti Levéltár, Pozsony)
fond: Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska

Korabeli sajtó

Pravda (Pozsony)
Rudé právo (Prága)
Új Szó (Pozsony)

Szakirodalom

- Á. Varga László (szerk.) 1996. *1956 Nógrád megyei kronológiája és személyi adataira*. Salgótarján, Nógrád Megyei Levéltár.
- Á. Varga László – Pásztor Cecília 2001. *Az 1956-os forradalom Nógrád megyei okmánytára II/1*. Salgótarján, Nógrád Megyei Levéltár.
- Balassa Zoltán 2014. *A cenzúra története Csehszlovákiában 1918–1992. A magyar sajtószabadság lehetőségei*. In Apró István – Paál Vince (szerk.): *A határon túli magyar sajtó Trianontól a XX. század végéig. Fejezetek a magyar sajtószabadság történetéből*. Budapest, Médiatudományi Intézet, 11–56. p.
- Barnovský, Michal 2006. *Maďarská revolúcia roku 1956 a Slovensko*. In Ivaničková, Edita – Simon Attila (szerk.): *Maďarská revolúcia roku 1956 a Slovensko. Az 1956-os magyar forradalom és Szlovákia*. Somorja – Pozsony, Fórum Kisebbségkutató Intézet – Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 25–40. p.
- Bílek, Jiří – Pilát, Vladimír 1996. *Bezprostřední reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku*. *Soudobé dějiny* III., č. 4., 500–511. p.
- Blaive, Muriel 2001. *Promarněná příležitost. Československo a rok 1956*. Praha, Prostor.
- Gáspár Tibor 2003. *Az 1956-os komáromi diákok. Valóság*, XLVI., 6. sz., 99–100. p.
- Janek István 2007. *Csehszlovákia*. In Békés Csaba (szerk.): *Evolúció és revolúció. Magyarország és a nemzetközi politika 1956-ban*. Budapest, 1956-os Intézet – Gondolat Kiadó, 178–203. p.
- Kaplan, Karel 2005. *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953 – 1956*. Brno, Barrister & Principal.
- Kiss József 2006. *1956 ősze Szlovákiában*. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, VIII., 3. sz., 3–20. p.
- Marušiak, Juraj 2005. *Maďarská revolúcia 1956 a Slovensko*. In „Spoznal som svetlo a už viac nechcem tmu...” *Pocta Jozefovi Jablonickému*. Bratislava, Veda, 183–227. p.
- Molnár Imre 2010. *1956 hatása és következményei Csehszlovákiában*. In Zombori István (szerk.): *Az 1956-os magyar forradalom hatása a környező országok egyházaira*.

- Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség – Historica Ecclesiastica Alapítvány, 93–103. p.
- Pernes, Jiří 1996. Ohlas maďarské revoluce roku 1956 v československé veřejnosti. *Soudobé dějiny* III. č. 4., 512–526. p.
- Pešek, Jan 1993. Maďarské udalosti roku 1956 a Slovensko. *Historický časopis* 41., č. 4., 430–442. p.
- Popély Árpád 2006. A szlovák pártvezetés és az 1956-os magyar forradalom. In Ivaničková, Edita – Simon Attila (szerk.): *Maďarská revolúcia roku 1956 a Slovensko. Az 1956-os magyar forradalom és Szlovákia*. Somorja – Pozsony, Fórum Kisebbségkutató Intézet – Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 57–74. p.
- Popély Árpád (szerk.) 2014. *Iratok a csehszlovákiai magyarság 1948–1956 közötti történetéhez II. Válogatás a prágai magyar követség és a pozsonyi magyar főkonzulátus magyar kisebbséggel kapcsolatos jelentéseiből*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet.
- Simon Attila 2006. A szlovákiai magyarok és az 1956-os forradalom. In Ivaničková, Edita – Simon Attila (szerk.): *Maďarská revolúcia roku 1956 a Slovensko. Az 1956-os magyar forradalom és Szlovákia*. Somorja – Pozsony, Fórum Kisebbségkutató Intézet – Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 41–55. p.
- Szesztay Ádám 2003. *Nemzetiségi kérdés a Kárpát-medencében 1956–1962. Az ötvenhatos forradalom hatása a kelet–közép-európai kisebbségpolitikára*. Budapest, MTA Kisebbségkutató Intézet – Gondolat Kiadói Kör.
- Vajda Barnabás 2006a. A pozsonyi magyar pedagógiai iskola 1956-os fekete szalagos akciói. In Szesztay Ádám (szerk.): *Együtt. Az 1956-os forradalom és a határon túli magyarok*. Budapest. Lucidus Kiadó, 177–195. p.
- Vajda Barnabás 2006b. Csehszlovákia álláspontja a magyarkérdés ENSZ-vitájában 1956–1957-ben. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, VIII., 3. sz., 33–45. p.
- Szilka László 1994. Nem kért segítség. *Dimenziók*, II., 1. sz., 22–25. p.

ÁRPÁD POPÉLY

THE BRATISLAVA ÚJ SZÓ AND THE HUNGARIAN REVOLUTION OF 1956. THE ANTI-REVOLUTIONARY PROPAGANDA IN THE HUNGARIAN-LANGUAGE DAILY OF THE COMMUNIST PARTY OF SLOVAKIA

The study analyses the involvement of the Bratislava Hungarian daily Új Szó during the Hungarian revolution of 1956. We attempt to review how the paper reacted on the events taking place in Hungary, and in what way was the propaganda of the power against the revolution presented on its pages. Új Szó—similarly to the Czech and Slovak papers—has condemned the „counter-revolution” in Hungary, but original articles written by the editorial board members were allowed to appear in the newspaper very rarely. Its items were taken over one-on-one from the press agency or from the Czech-language central party daily Rudé právo. But the involvement of Új Szó in 1956 had not exhausted in the propaganda targeted to the Hungarian minority of Slovakia, as the paper, through its special issues to be distributed in Hungary, had also been engaged in the propaganda towards